

Na kak način bi se to najprej in najbolje izvedlo? — Po mojem mnenji naj bi n. p. pozval vis. c. kr. dež. šol. svet najodličnejše dolenje-štajarske strokovnjake šolskega petja, naj se združijo v odbor, kateri bi imel sestaviti v smislu in duhu novega normalnega učnega načrta „Pesmarico za ljudske šolarje na Dolenje-Štajerskem“; pri tem pa ozirati se: 1. na dom, 2. na rodbino, 3. na šolo, 4. na narod, 5. na igro, 6. na telovadbo, 7. na domovino ozir. očetnjavo, 8. na cesarsko hišo, 9. na cerkev. Dodati bi se še znal kratek návod za petje po sekircah. —

Taka, po vis. ministerstvu odobrena „Pesmarica“ služila bi v podlogo v domačim in okrajnim konferencam, ozir. učiteljskim skupščinam, kadar bo določiti pesme za posamezne kraje, razne šole ter posamične razrede in oddelke.

Usposobljeni učitelj petja bi imel potem: 1. Razvrstiti zgoraj določene pesmi na polletja, mesece in tedne. 2. Novo pesem napisati na šolsko tablo, pojasniti nje naslov, kakor tudi vsako kitico posebej, potem pa ukazati otrokom, da si jo čedno jprepišejo v svojo „Grlico“ (ako znajo pisati in ako ni pesem v dotičnej čitanki natisnjena). 3. Kadar učenci znajo (po navodu učiteljevem) prvo kitico gladko na pamet, pričeti mu bo z napevom tako, da jim iz odličnega mesta zapoje, še bolje zaglosa prve takte večkrat zaporedoma (strogo držeč se skladbe po izvirniku), potem jim isto še jedenkrat na goslih spremljaje zapoje, kar najboljši pevci izmed šolarjev do točnosti poskušajo z učiteljevo podporo, pa tudi brez té. Isto tako naj dela pri nadaljnjih koscih napeva vedno ponavlja; in kadar znajo zapeti vso kitico gladko tudi sami, potem naj priprežejo z „dobrim“, zatem z „zadostnim“ redom. Ostali učenci pevci (če so?) naj še samo poslušajo. 4. Kadar znajo „prav dobri“ in „dobri“ pevci z „zadostnimi“ vred prvo kitico na pamet dovoljno zapeti, preide se k drugi kitici po zaznamovanej poti i. t. d. do zadnje. 5. Konečno dovolji se tudi ostalim pevcem (kolikor jih je še), da priprežejo. — Pri ponovilu vse pesmi znal bi v spodbujajočem tekmovalnem načinu, da se vrstijo pri posameznih kiticah dečki z dekleti ali pa dekleta z dečki; — zadnjo kitico naj zapojó konečno vsi skupaj — in malo hitreje! 6. Na stopnji petja na dve grli odbral bo učitelj za 2. glas najprej one pevce, katerim je ta takorekoč prirojen, kajti so v vsakej šoli otroci, ki „sekundirajo“ večkrat da to ravno ne hočejo. Tem zapoje, še bolje zaglosa prve takte večkrat zaporedoma, potem jim isto še jedenkrat na goslih spremljaje zapoje, kar najboljši drugoglasci do gladkosti poskušajo s pripomočjo učitelja ali pa tudi brez nje. Za tem pokliče 2 zanesljiva pevca: jednega prvo- in jednega drugoglasca, da poskusita skupno dvoglasno zapeti prvič s podporo, drugič brez podpore učiteljeve; tem se pridružita potem še druga dva, — za tem polagoma vsi najboljši pevci. Isto tako mu bo postopati pri nadaljnjih odlomkih napeva vedno ponavlja prejšnje, in kadar znajo zapeti vso kitico gladko tudi sami, potem se naj dovoli tudi „dobrim“, in za tem tudi „zadostnim“ pevcem, da se smejo pridružiti s svojim glasom. Pri ponavljanju nove pesmi naj se ne pozabi na „forte“ in „piano“, na „crescendo“ in „decrescendo“ ter na „ritardando“ — to je na prednašanje pesmi. — 7. Kjer zahteva učni načrt tudi poznavanje sekirc, naj se krči ta pouk le na najvažnejše, zlasti tam, kjer ni pevskih društev, v katerih bi se dalo pozneje nadaljevati. 8. Za spremljanje petja v šoli v višjih razredih, ozir. oddelkih, zlasti cerkvenih pesmi, služi najbolje takozvana fisharmonika, katera ne stane več toliko denarjev, kakor nekdanj. 9. Pri petji naj stojé vsi otroci ravno v vrstah. 10. Otroci brez vsacega pevskega posluha naj se ne udeležujejo petja, tolikobolj pa deklamovanja pesmi. Iz raznih razlogov bi tudi še priporočal, da se takim ne zapišujejo rédi iz petja niti v „imenik“ niti v „šolsko naznanilo“.

Iz šole za šolo.*)

Raba ločil (po Janežiču).

Sestavil **Fr. Jamšek.**

(Učitelj napiše na šolsko desko, učenci prepisejo).

1.

a) Vse mine. Za dežem solnce sije. Kristus bo prišel sodit žive in mrtve. b) N. pr. = Na primer, c. kr. = cesarsko kraljevo, gl. = goldinar, t. j. = to je, pred Kr. = pred Kristom, po Kr. = po Kristusu, i. t. d. = in tako dalje. c) Franc Jožef I., Jožef II., Leon XIII., 1. = (a, o), 2. = drugi (a, o), 10. = deseti (a, o), 100. = stoti (a, o), dné 18., VII. = dné osemnajstega. č) 5·84 gl. = pet celih, osem desetih, štiri stotine goldinarja.

1. Pika se stavi:

- a) na konci stavka, na konci govora, za posameznimi nadpisi;
- b) pri kraticah;
- c) pri rimskih in arabskih številkah, ki pomenijo vrstitev, (ali za vrstilnimi številniki);
- č) pri desetinskem številu loči desetinska pika celotine od desetink.

2.

a) Polje, vinograd, gôra, morje, ruda, kupčija tebe redé. Mizar dela mize, stole, klopí, posteljnake, skrinje in omare. Lepa, prijetno-dišeča, priljubljena in zgodnja cvetica je modra vijolica. Kmet orje, vlačí, seje, prekoplje, žanje in mlati. b) Čas je veter, ki pleve razpihava in le zrnje pušča. Tudi najboljši otrok, če pride v slabo tovaršijo, lahko se izpridi. c) Pomisli človek, da si sad prahu!

Vejica loči:

- a) več brez veznika priredno-zvezanih besed ali stavkov;
- b) glavne od odvisnih stavkov, naj so celotni ali okrajšani;
- c) zvavnik v sredi stavka od drugih besed pred njimi.

3.

a) Mladost živí brez vse skrbi; vsako nedolžno veselje z radostjo in popolnoma uživa; po veselji hrepení in išče ga v svoji enakosti; na nje obličji je izobražen mir srca in up vsega dobrega; mladost le srečne in vesele prihodnosti pričakuje. b) Mehkužnost davi mladost in morí starost vsakega stanu in spola; kajti skoraj vse bolezni se v njej izcimijo in strašno se dalje plodijo. Odprta noč in dan so groba vrata; al' dneva ne pové nobena pratika.

Podpičje loči:

- a) vse priredno-zvezane stavke, ako so večjega obsega;
- b) stavke, ki drug drugega potrjujejo, ali drug drugemu nasprotujejo.

4.

a) K žitu prištevamo: pšenico, piro, rž, ječmen, proso, bir, ajdo, koruzo in oves. Ne hčere, ne sina po meni ne bo; dovolj je spomina: me pesmi pojó. b) Če rije rudar kot krt klaverno v zemlje globočino ne vedé, kdaj bo dan, kdaj bo noč: tebe vrli kmetovalec, tiho zdrami jutrna zarja, solnce ti kaže in sveti pri delu, dokler se na večer milo zamakne v gnado božjo.

Dvopičje stavimo:

- a) kadar se kaj našteva ali pojasnenje prejšnjega reka dodaje;
- b) v strokah ali perjadah, da se ločijo naslednji stavki od prednjih.

*) Glej lanskega „Tov.“

Iz šole za šolo.*)

Raba ločil (po Janežiču).

Sestavil **Fr. Jamšek.**

(Učitelj napiše na šolsko desko, učenci prepisejo).

1.

a) Vse mine. Za dežem solnce sije. Kristus bo prišel sodit žive in mrtve. b) N. pr. = Na primer, c. kr. = cesarsko kraljevo, gl. = goldinar, t. j. = to je, pred Kr. = pred Kristom, po Kr. = po Kristusu, i. t. d. = in tako dalje. c) Franc Jožef I., Jožef II., Leon XIII., 1. = (a, o), 2. = drugi (a, o), 10. = deseti (a, o), 100. = stoti (a, o), dné 18., VII. = dné osemnajstega. č) 5·84 gl. = pet celih, osem desetih, štiri stotine goldinarja.

1. Pika se stavi:

- a) na konci stavka, na konci govora, za posameznimi nadpisi;
- b) pri kraticah;
- c) pri rimskih in arabskih številkah, ki pomenijo vrstitev, (ali za vrstilnimi številniki);
- č) pri desetinskem številu loči desetinska pika celotine od desetink.

2.

a) Polje, vinograd, gôra, morje, ruda, kupčija tebe redé. Mizar dela mize, stole, klopí, posteljnake, skrinje in omare. Lepa, prijetno-dišeča, priljubljena in zgodnja cvetica je modra vijolica. Kmet orje, vlačí, seje, prekoplje, žanje in mlati. b) Čas je veter, ki pleve razpihava in le zrnje pušča. Tudi najboljši otrok, če pride v slabo tovaršijo, lahko se izpridi. c) Pomisli človek, da si sad prahu!

Vejica loči:

- a) več brez veznika priredno-zvezanih besed ali stavkov;
- b) glavne od odvisnih stavkov, naj so celotni ali okrajšani;
- c) zvavnik v sredi stavka od drugih besed pred njimi.

3.

a) Mladost živí brez vse skrbi; vsako nedolžno veselje z radostjo in popolnoma uživa; po veselji hrepení in išče ga v svoji enakosti; na nje obličji je izobražen mir srca in up vsega dobrega; mladost le srečne in vesele prihodnosti pričakuje. b) Mehkužnost davi mladost in morí starost vsakega stanu in spola; kajti skoraj vse bolezni se v njej izcimijo in strašno se dalje plodijo. Odprta noč in dan so groba vrata; al' dneva ne pové nobena pratika.

Podpičje loči:

- a) vse priredno-zvezane stavke, ako so večjega obsega;
- b) stavke, ki drug drugega potrjujejo, ali drug drugemu nasprotujejo.

4.

a) K žitu prištevamo: pšenico, piro, rž, ječmen, proso, bir, ajdo, koruzo in oves. Ne hčere, ne sina po meni ne bo; dovolj je spomina: me pesmi pojó. b) Če rije rudar kot krt klaverno v zemlje globočino ne vedé, kdaj bo dan, kdaj bo noč: tebe vrli kmetovalec, tiho zdrami jutrna zarja, solnce ti kaže in sveti pri delu, dokler se na večer milo zamakne v gnado božjo.

Dvopičje stavimo:

- a) kadar se kaj našteva ali pojasnenje prejšnjega reka dodaje;
- b) v strokah ali perjadah, da se ločijo naslednji stavki od prednjih.

*) Glej lanskega „Tov.“

5.

Národní pregovor pravi: „Kdor materin jezik zaničuje, tudi matere ne spoštuje“. Farizejem je Kristus rekel: „Vi ste podobni pobeljenim grobovom, kateri so lepi zvonaj, smradljivi znotraj“. Pomenljivo geslo našega vladarja je: „Z združenimi močmi“.

Dvopičje se spodnjim in zgornjim narekovajem se naredi, kadar svoje lastne, ali besede koga drugega neizpremenjene zapišemo.

6.

Kje so moje rožice, pisane in bele? — Kdo je naučil ptičice pet', kdo jih navadil brzo letet'? Kje neki ima sreča svoj dom?

Vprašaj se stavi:

- a) na konci vprašalnega stavka;
- b) za posameznimi vprašalnimi zaimki in prislovi.
- a) Oh! Gorje tebi! Joj meni! Tresk! Pst! Všč! Štrbunk! b) Slovenec! tvoja zemlja je zdrava. Grda ti navada tvoja! Kaj znancev je zasula že lopata!

Klicaj se stavi:

- a) za medmeti, kadar te besede same stojé;
- b) kadar se kdo pokliče, pa na konci stavka, ki pomenja klicanje, ukaz, željo ali prošnjo;
- c) pri ogovoru v listkih. N. pr. Predraga mati!

7.

Grob je meni rosnata livada, gaj zeleni — usahnjena puščava. Tolaži se! saj Bog—. Lovec je nameril na zajca, pa je ustrelil — kozla. Toča je sicer padala po mojem hrbtu, a — po tleh je ni bilo videti.

Pomišljaj se stavi:

- a) poleg pike pri daljšem premolku;
 - b) Kadar se katera beseda ali kak rek zamolči ali pa kaj nepričakovanega pové.
 - c) namesto vejice pred ni za vmesnim stavkom.
- Na pr. Po nemili smrti — naj Vam njena kosa še dolgo, dolgo prizanaša — pa (Vam voščim) sedež pri nebeškem Očetu.

Črtici iz učiteljskih krogov.

Našim p. n. gospodom deželnim poslancem v premislek.

I.

Letošnjo jesen sem bil z malo družino v nekem kraju na Koroškem. Kraj sam, ki je izmed najkrasnejših na slovenski zemlji, zove koroška birokracija in drugi takovi življi: „ein schandfleck Kärntens“. Takšen „epit. ornans“ si je zaslužil s tem, ker se v ondotni ljudski šoli poučuje v prvih dveh letih skoraj samo slovensko — to se umeje, samo slovenski otroci so v šoli. Ta šola je menda jedina na Koroškem ki ima ta „privilegij“. Učitelj sam je nam pravil, da bi ga tovariši njegovi v Celovci „snéli“, ako jim pové pravo ime svoje — ker je učitelj „iz madeža“.

Zvedeli smo po učitelji, župniku in županu tamkejšnjem, da se Koroški Slovenec v ljudski šoli le potujčuje.

Kranjski Slovenci — tudi učiteljstvo — smo v tem oziru srečnejši. Imamo svoj deželni zbor, dejal bi, svojo vlado; kolikor toliko, na Kranjskem smo Slovenci v svoji hiši, kar niso ostali drugi nikjer.

„Ker je v tem še precèj resnice“, dejal je na to koroški učitelj, „dovolj žalostno je potem, da se tako malo kaže učiteljstvo naše na obzorji napredujoèih idej. Slovensko učiteljsko društvo (v Ljubljani), ki bódi vzajemno središèe vsega slovenskega učiteljstva, kaže le malo uspeha. Kaj hoèemo naj mi, èe ni življenja iz središèa? Organizujte se, ter pridite nam na pomoè s pedagoèiènimi spisi, šolsko slovstvo reši nas in vas. Ni tako malo nas, kakor mislimo, le ideje skupnosti manjka“.

Kaj dosti pametnega ni bilo ugovarjati takovim oèitanjem.

Istina je, veliko nesreèe ima slovensko učiteljstvo užé s tem, ker ima v Ljubljani izmej obilo množico učiteljskih moèi, samo dva ali tri učitelje — pisatelje — može znaèaje.

Po mnogih razgovorih dospeli smo do tega, da učitelj slovenski na Koroškem bi se ne bil tako rad odpovedal svojim drugim tovarišem po slovenskih deželah, naj bi koroška dežela ne skrbela zánj tako dobro za njegovo materijelno stanje. Gospodarstvo na Koroškem ima Nemec ali nemški duh. Deželni zbor koroški ni skop pri šoli, tudi ni èez mero varèen štajarski, — učiteljske plaèe na Koroškem so dokaj boljše nego na Kranjskem. V obèe povedano, učiteljstvu unkraj „Grintovcev“ pomaga se, kjer je le možno.

Vlada koroške kronovine umeje izvrstno svojo nalogo. Učitelj, kateremu se je tolikanj boriti za vsakdanji kruhek, ne utegne se navduševati dosti za idejale svojega vzvišenega stanú. Da ni rojen „pod posebno zvezdo“, da bi si pomagal z raznimi za-sluzki, opravlja le mehanièno umeje se — slabo svoje delo.

Da na pr. naše „Slovensko učiteljsko društvo“ skoraj samo životari, prvi uzrok je ta, da ima premalo udov in še ti ne prihajajo k skupnemu posvetovanju. Da ne prihajajo zlasti z Dolenjske ne, krivi so najveè obili troški, katerih ni možno vzeti iz letne plaèe. Jeden takšen potrebuje vso meseèno plaèo za potnino i. t. d. da nič ne nakupi za dom. Mnogo je takovih, ki niso prišli v Ljubljano, odkar so na službi, èe tudi je užé od takrat 10 ali 15 let.

Vam slovenskim poslancem dežele naše bodi znano, kako skrbé ta po drugih de-
želah Nemec in Mažar za ljudske učitelje, da ž njimi dosežajo svoje namene.

Vemo, v srednjem veku središèe slovenstva ni bilo na Kranjskem marveè v Gorotanu. A pomnimo, nikdar niso imeli ložjih pripomoèkov v raznarodenje Slovencev nego zdaj.

Kam potisni se to središèe pozneje?

Učiteljstvu na Kranjskem dajte boljše materijelno stanje, tega ne zamujajte, da ne zamudite vsega!

Ne hodite na dan z nesreèno idejo: „bodimo varèni, pri šoli varèni“. To je grobo-kopna ideja, zlasti za našo slovensko šolo. Drugi in boljši viri so, kakor je ljudska šola, pri katerih se „brez škode“ obilo „privarova“.

II.

V prvem poglavji je bilo govorjenje najveè o učiteljskih plaèah na Kranjskem, v drugem bodi o — „žganji“.

Učitelj vpraša v šoli uèenca: „Katero pijaèo najveèkrat piješ?“ Odgovor: „Žganje“. „Ali ne vode?“ „Ne, žganje“. „Katera je najbolj zdrava pijaèa?“ „Menda žganje, ker ga domá užé za zajuterk pijemo“. — Komentar temu?

Otroci ki so bili rojeni l. 1874. in še prej, imajo še kaj talenta, poznejšim se bere z obraza, — zlasti gorenjskim — „šnopec“. — Imamo žalostno resnico, da otroci žganjarskega Gorenjca nimajo več talenta, kakor nekdanj.

„Krah“ na Dunajski borzi leta 1873. je tako rekoè „porodil“ šnopec v tej grozni sili kakor ga pijó dandanes.

Ni misliti da zatêrete to kugo, dokler se boji toliko judovskih spiritnih fabrik, kraha, da bi ga ne smele izdelovati v takošnej meri nego doslej.

Azijatska kuga ni tolikanj grozna in škodljiva nego je špiritna. Na Ruskem, kakor nam pripoveduje dr. Celestin, zatira zdaj prehudo, vodkino kugo ruski kmet sam, kar mu zatrjuje lepo prihodnost, pri nas tega ni misliti še. Zatorej zgôdi se kaj, od zgoraj zoper njo, od spodej ni tega upati.

Vsaj za 40 ali 50 kr. podražite liter špirta, lepe dohodke dobite z njim, borih 6 kr od litra ni nič, žganja se vsaki dan več popije. S špiritnim davkom pa zboljšate naše plače, a še kaj ostane. Pomagano bode národu in nam! *Batog.*

Književstvo.

— **„Popotnikov Koledar za slovenske učitelje, 1887“** s popolnim šematizmom šolskih oblastnij, učiteljišč, ljudskih šol in učiteljskega osebja po Južno-Štirskem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanju v začetku šolskega leta 1886/7. — Sestavil in založil Miha J. Nerat, nadučitelj in „Popotnikov“ urednik v Mariboru. Cena vezanemu iztisu 1 gld. 20 kr.

Izšlo je uže več imenikov slovenskega učiteljstva; „Slovensko učiteljsko društvo“ je v teku kacic 15 — 17 let izdalo nekaj imenikov Kranjskih, in 1 imenik vseh slovenskih učiteljev. Pred kacicimi 10 leti je bilo tudi nekdanje „Učiteljsko društvo za slovenski Štajer“ izdalo slovenski učiteljski koledar z imenikom slovenskih učiteljev in l. 1871. je „Slov. učit. društvo“ v Ljubljani izdalo „Učiteljski koledar“ z imenikom Kranjskih učiteljev. A nobenega delca te vrste nismo bili tako veseli, kakor tega koledarja, ki dela g. Neratu veliko čast, vsakemu slovenskemu učitelju pa bode v veselje, kader koli ga bode v roke vzel.

Koledar obsega vse to, kar imajo najboljši nemški učiteljski koledarji, in še več. Imenik n. pr. je s posebno veliko natančnostjo izdelan. Nima samo suhih imen oseb in krajev, marveč pové števila učencev, plačo učitelja, rojstni kraj njegov in leto. Kar je posebno važno za nas Slovence, je to, da je skoro pri vsaki šoli naveden učni jezik. Oblika Koledarjeva je kaj lepa, papir trden; za šolski zapisnik je dosta rubrik in prostora. Z eno besedo: Koledar ta je izvrsten in vreden 1 gld. 20. kr. Naj noben slovenski učitelj ne zamudi, naročiti si ga.

Iz imenika smo izračunali, da je povsem Slovenskem 835 šol, in sicer največ na Kranjskem (281), potem na spodnjem Štajerskem (265, kjer so pa večrazredne nego na Kranjskem), na Goriškem 113, na Koroškem 103, v Istri 73, v tržaški okolici 10. Vse te šole pa niso slovenske. Čisto slovenske šole so samo na Kranjskem in na Primorskem, in sicer so te šole enorazredne; malo je čisto slovenskih dvorazrednic. Največ je na Slovenskem slovensko-nemških šol, t. j. takih, kjer je poleg slovenskega učnega jezika nemščina učni predmet; veliko pa je na Koroškem in Štajerskem taciš šol, kjer sta slovenščina in nemščina poučna jezika. Na Kranjskem je tudi okoli 20 nemških šol, na slovenskem Štajeru je kacic 8 nemških šol (razen Maribora in Celja), na slovenskem Koroškem pa jih je morebit 17 — 20, zlasti v celovski okolici. V Koperskem okraju v Istri je tudi devet laških šol, a v tržaški okolici in menda v Istri je v slovenskih šolah tudi laščina predmet; a v volovskem okraju in Koperskem so še hrvatske in hrvatsko-laške šole. *I. L.*

Dopisi.

Iz Gorice. Preizkušnje učiteljske usposobljenosti so se pričele tû s 16. nov. ter so trajale do 29. nov. preteč. l. Oglasila sta se dva učitelja in petnajst učiteljic, doslo je pa le deset učiteljic. Ostale so se hotele usposobiti tudi za nemške ljudske ali meščanske šole, a ni jim bilo dovoljeno, ker je goriška preskušna komisija po novem predpisu (z dné 31. julija preteč. l.) pooblaščená preskuševati le za slov. in ital. ljudske ali meščanske šole in za nemščino samo kot predmet. Slovenske národnosti sta bila oba učitelja in šest učiteljic. Za poučevanje v slov. ljud. šolah je bil usposobljen jeden učitelj in štiri učiteljice, jedna tudi za ital. ljud. šole, en učitelj ni bil usposobljen in ena učiteljica je odstopila po pismeni preizkušnji. Učitelj in štiri učiteljice smejo poučevati v svoji šoli nemščino kot predmet. Neslovenske so bile tudi uspo-